

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อ เสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษา สภาพการจัดการ เรียนการสอนของ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ระดับ เทียบ เท่าประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ชั้นเตรียม ชั้นต้น ในกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการ บริหารการศึกษา หลักสูตร การ เรียนการสอน กิจกรรม การวัดและประเมินผล การนิเทศการศึกษา สภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 37 คน ครู 148 คน และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 129 คน รวมเป็นประชากรทั้งสิ้น 296 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจสภาพการจัดการเรียนการสอน รวม 3 ฉบับ เพื่อถามผู้บริหาร ครู และนักเรียน โดยแต่ละฉบับแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ สถานภาพของ ผู้ตอบ สภาพการจัดการเรียนการสอน ปัญหาและข้อ เสนอแนะ จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 ท่านพิจารณาปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงนำไปทดลองใช้กับผู้บริหาร ครู และนักเรียน รวม 13 คน จากนั้นจึงนำมาแก้ไขเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามให้ประชากรและตัวอย่างประชากร และเก็บข้อมูลคืนด้วย ตนเอง และทางไปรษณีย์ จำนวน 338 ชุด ได้รับแบบสอบถามคืน และคัดเลือกฉบับที่ไม่สมบูรณ์ ออก เหลือแบบสอบถามจำนวน 296 ชุด จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้วิธีหาค่าร้อยละ ส่วนของสภาพการจัดการเรียนการสอนหาค่าร้อยละ และปัญหา ตลอดจนข้อ เสนอแนะ และความ คิด เห็นเสนออยู่ในรูปของตารางและความ เรียง

สรุปผลการวิจัย

1. ด้านสถานภาพของผู้ตอบ

1.1 ผู้บริหาร

ผู้บริหารทั้งหมด จำนวน 37 คน เป็นเพศชาย และเป็นบรรพชิต ส่วนใหญ่ อายุระหว่าง 31-50 ปี วุฒิทางครูสูงสุดพิเศษมัธยม วุฒิทางธรรมสูงสูดนักธรรมเอก วุฒิทางบาลีสูงสูดได้แก่ประโยค 3, 4, 8 และ 9 และส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน 8-10 ปี

1.2 ครู

ครูเป็นเพศชาย 137 คน เป็นเพศหญิง 11 คน ส่วนใหญ่เป็นบรรพชิต มีอายุระหว่าง 20-30 ปี วุฒิการศึกษาสูงสูดปริญญาตรี วุฒิทางธรรมสูงสูดนักธรรมโท วุฒิทางบาลีสูงสูด ประโยค 5 มีประสบการณ์ในการทำงาน 8-10 ปี ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน สัปดาห์ละ 1-3 ชั่วโมง และส่วนใหญ่สอนวิชาภาคบังคับ

1.3 นักเรียน

นักเรียนเป็นเพศชาย 67 คน เป็นเพศหญิง 62 คน ผลการเรียน ที่โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่อยูู่ในระดับดีมาก ระยะเวลาที่ศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนา วันอาทิตย์ 1-2 ปี อาชีพของผู้ปกครองส่วนใหญ่ค้าขาย เหตุผลที่มาเรียนโรงเรียนพุทธศาสนา วันอาทิตย์ เพราะต้องการความรู้เพิ่มเติมในวิชาต่าง ๆ และเหตุผลที่เลือกเรียนในโรงเรียน วันอาทิตย์แห่งนั้น ๆ คือโรงเรียนอยู่ใกล้บ้าน

2. ด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน

2.1 ผู้บริหาร

2.1.1 ด้านการบริหารการศึกษา โรงเรียนมีการกำหนดการวางแผน และขั้นตอนการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน โดยจะมีการประชุมชี้แจงงานมีละ 1-2 ครั้ง สำหรับบุคลากรของโรงเรียนมีการกำหนดคุณสมบัติของบุคลากรอย่างชัดเจน โดยผู้บริหารจะอบรม แนะนำวิธีการสอนแก่ครูอยู่เสมอ และครูมักจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สำหรับงบประมาณจะได้จากการบริจาคของผู้ปกครอง และมูลนิธิของเอกชน โดยโรงเรียนจะนำไปเป็นค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด และระบบการเบิกจ่ายเงินจะได้รับการควบคุมอย่างรัดกุม มีการนำผลการสอบแต่ละครั้งมาปรับปรุงการเรียนการสอน และได้นำข้อ เสนอแนะจากการประชุมสัมมนา มาเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงโรงเรียน

2.1.2 ด้านหลักสูตร หลักสูตรที่ใช้ เน้นหนักทางด้านพระพุทธศาสนา โดยเอกสารหลักสูตรที่โรงเรียนจัดให้แก่ครู คือ ภูมิประกอบการสอน ซึ่งหากมีไม่เพียงพอ โรงเรียนจัดซื้อมาเพิ่มเติม และจัดไว้ใช้ในห้องวิชาการ นอกจากนี้ ยังมีการเตรียมครูให้เข้าใจหลักสูตร โดยส่งเข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์ส่งเสริมของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

2.1.3 ด้านการเรียนการสอน จำนวนครูโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ปัจจุบันมีเพียงพอ และจะสนับสนุนให้ครูใช้และผลิตสื่อการสอน โดยสนับสนุนด้านงบประมาณ ซึ่งปรากฏว่าขณะนี้ สื่อการสอนมีอยู่ในระดับปานกลาง

2.1.4 ด้านกิจกรรม ผู้กำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมคือ ครูฝ่ายกิจกรรมนักเรียน โดยผู้บริหารและคณะครูวางแผนล่วงหน้าตลอดปี ทั้งนี้งบประมาณในการจัดกิจกรรม ส่วนใหญ่ได้รับจากกรมการศาสนา และเงินบริจาค ส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนจะให้เข้าร่วมตามความสนใจและสมัครใจ และพบว่า กิจกรรมที่นักเรียนสนใจเข้าร่วมมากที่สุดคือ งานมอบประกาศนียบัตรและปิดภาคการศึกษา ส่วนการประเมินผลกิจกรรม จะมีทุกกิจกรรม เพื่อนำไปปรับปรุงในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

2.1.5 ด้านการวัดและประเมินผล ในการประเมินผลจะมีการแจ้งจุดมุ่งหมายให้นักเรียนทราบ เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลครูจะสร้างขึ้นเอง โดยเน้น เรื่องความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การประเมินผลใช้การสอบข้อเขียน การสอบปฏิบัติ และการตรวจผลงานของนักเรียน การผ่านเลื่อนชั้นใช้แบบทดสอบ 1 ชุด สอบจนกว่าจะผ่าน

2.1.6 ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้นิเทศและติดตามผลคือ ผู้อำนวยการ และครูในโรงเรียน โดยจะนิเทศประมาณภาคการศึกษาละ 2 ครั้ง ส่วนวิธีนิเทศ จะใช้การประชุมสัมมนาและแนะนำ

2.1.7 ด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน การใช้อาคารเรียน จะใช้อาคารเรียนของวัด ส่วนสถานที่ใช้ในการเรียนมีทั้งห้องเรียนธรรมดา และโบสถ์ ศาลาการเปรียญ ห้องพิเศษ ที่มักจัดขึ้นในโรงเรียนคือ ห้องสมุด ซึ่งอาคารสถานที่นี้จะมีเพียงพอ และเน้นความเป็นระเบียบ สะอาด และอากาศถ่ายเทดี

2.1.8 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การประชาสัมพันธ์ นิยมใช้วารสารหรือสิ่งพิมพ์ของโรงเรียน ชุมชนตลอดจนผู้ปกครองให้ความช่วยเหลือและร่วมมือบ้าง โดยให้ความช่วยเหลือในรูปของเงิน นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานอื่นให้ความร่วมมือคือ วัด คณะสงฆ์ และกรมการศาสนา และในการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรม จะเปิดให้เข้าร่วมทุกครั้ง กิจกรรมที่โรงเรียนจัดและชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีคืองานมอบประกาศนียบัตร และปิดภาคการศึกษา

2.2 ครู

2.2.1 ด้านการบริหารการศึกษา โรงเรียนมีการวางแผนการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน โดยจะมีการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจกับครูปีละประมาณ 1-2 ครั้ง บุคลากรในโรงเรียนมีการกำหนดคุณสมบัติไว้ชัดเจน และผู้บริหารจะให้คำแนะนำ หรืออบรมวิธีการสอนแก่ครูอยู่เสมอ โดยครูจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีทุกคน ในส่วนของงบประมาณ มักจะได้รับการบริจาคจาก ธนาคาร ห้างร้าน บริษัท และมูลนิธิเอกชนโดยโรงเรียนได้จัดสรรไปใช้ในเรื่อง ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดและอุปกรณ์การสอน และได้วางหลักในการเบิกจ่ายอย่างรัดกุม

2.2.2 ด้านหลักสูตร หลักสูตร เน้นหนักทางด้านพระพุทธศาสนา และโรงเรียนมีการแจกรุ่นมือประกอบการสอนให้แก่ครู หากมีปัญหาในการจัดการเรียนการสอน หรือการใช้หลักสูตรจะมีการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาในส่วนของการทำความเข้าใจหลักสูตร มีการเตรียมครู โดยส่งเข้ารับการอบรมยังศูนย์ส่งเสริมโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นอกจากนี้เอกสารประกอบหลักสูตรมีไม่เพียงพอโรงเรียนจะซื้อเพิ่มเติมโดยเก็บไว้ในห้องวิชาการ เพื่อให้ครูนำไปใช้ได้

2.2.3 ด้านการเรียนการสอน จำนวนครูในโรงเรียนมีเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ในการสอนครูจะเตรียมการสอนทุกครั้ง วิธีสอนที่ใช้มากที่สุดคือ การบรรยาย และการเลือกวิธีสอนนี้จะขึ้นอยู่กับเนื้อหาวิชา และความพร้อมของผู้เรียน โดยครู

จะใช้สื่อการสอนเป็นประจำ และสื่อการสอนที่นิยมใช้มากที่สุด คือ นิทาน

2.2.4 ด้านกิจกรรม ทางโรงเรียนจะมีการจัดประชุมระหว่างครูและผู้บริหาร เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมล่วงหน้าตลอดปี โดยผู้บริหารจะให้ความช่วยเหลือในด้านวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนนั้นจะให้เข้าร่วมตามความสนใจและสมัครใจ โดยกิจกรรมที่นิยมจัดและได้รับความร่วมมือจากนักเรียนเป็นอย่างดีคือ งานมอบประกาศนียบัตรและปิดภาคการศึกษา หลังจากจัดกิจกรรมเสร็จจะมีการประเมินผลเพื่อนำไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

2.2.5 ด้านการวัดและประเมินผล จะมีการชี้แจงให้นักเรียนทราบจุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผล เครื่องมือที่ใช้วัด ครูจะเป็นผู้สร้างขึ้นเอง และส่วนใหญ่จะเน้นการวัดด้านความรู้ ความจำ วิธีการที่ใช้ในการประเมินผลคือ การสอบข้อเขียน การสอบปฏิบัติ และการตรวจผลงานของนักเรียน ทั้งนี้ การสอบผ่านใช้แบบทดสอบ 1 ชุด และให้สอบจนกว่าจะสอบผ่าน

2.2.6 ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้นิเทศการศึกษาคือ ครูในโรงเรียนและผู้อำนวยการ มีหนึ่งจะนิเทศประมาณ 2 ครั้ง ส่วนวิธีในการนิเทศใช้การประชุมชี้แจงและเยี่ยม เยียนตามชั้นเรียน และจะเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ครูโดยการส่งไปอบรมหรือศึกษาดูงาน

2.2.7 ด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน อาคารเรียนของโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้อาคารของวัด การจัดสภาพห้องเรียน จะใช้ห้องเรียนธรรมดา มีการจัดห้องสมุด ห้องวิปัสสนากรรมฐาน และพบว่า ห้องเรียนที่มีอยู่มีความเพียงพอ โดยทางโรงเรียนจะเน้นความเป็นระเบียบ สะอาด และมีอากาศถ่ายเทเป็นสำคัญ

2.2.8 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนจะประชาสัมพันธ์งานของโรงเรียนให้ชุมชนทราบอยู่เสมอโดยผ่านทางวารสารหรือสิ่งพิมพ์ของโรงเรียน ชุมชนจะให้ความช่วยเหลือโรงเรียนบ้างเป็นบางครั้ง ในรูปของเงินและอาหาร โดยมาจากวัด คณะสงฆ์ และธนาคาร บริษัทห้างร้านต่าง ๆ และในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนจะเปิดให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมทุกครั้ง โดยกิจกรรมที่ชุมชนเข้าร่วมมากที่สุดคืองานมอบประกาศนียบัตรปิดภาค

การศึกษา

2.3 นักเรียน

2.3.1 ด้านการเรียน นักเรียนมาเรียนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทุกครั้ง หากต้องขาดเรียนเกิดจากการเจ็บป่วยเป็นส่วนใหญ่ วิชาบังคับที่นักเรียนสนใจ และตั้งใจเรียนมากที่สุดคือ ประวัติพุทธศาสนา ส่วนวิชาเลือกได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาพุทธศาสนพิธี เพราะเป็นวิชาที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มากที่สุด โดยเฉพาะพิธีสวดมนต์ไหว้พระ และการเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นการเรียนเพิ่มเติมจากที่เรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนมากเรียนโดยการบรรยายประกอบรูปภาพ แต่นักเรียนชอบการเรียนโดยใช้บทบาทสมมติมาก สำหรับด้านการสอบ นักเรียนจะผ่านเลื่อนชั้นโดยใช้แบบทดสอบ 1 ชุด สอบจนกว่าจะผ่าน ซึ่งข้อสอบจะออกครอบคลุมทุกเรื่องที่เรียน ผลจากการมาเรียนที่โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทำให้นักเรียนมีความตั้งใจและมีสมาธิดีขึ้นอันมีผลต่อการเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา

2.3.2 ด้านกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทุกครั้งนักเรียนจะทราบจุดมุ่งหมาย และรายละเอียดเพราะทางโรงเรียนจะแจ้งแก่ผู้ปกครองทราบโดยผ่านทางนักเรียน และนักเรียนจะเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกเวลาเรียนด้วยความสนใจและสมัครใจ โดยเฉพาะกิจกรรมงานมอบประกาศนียบัตรและมิตภาคการศึกษา จะให้ความสนใจและร่วมมือนอก จาก การเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนจะทำให้นักเรียนได้รับความรู้เพิ่มเติม ซึ่งมีผลต่อการเรียนทำให้เรียนดีขึ้น

2.3.3 ด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน อาคารสถานที่ของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความเพียงพอแต่ไม่เหมาะสมต่อการเรียน ห้องเรียนที่ใช้คือห้องเรียนธรรมดา และห้องสมุด สภาพโดยทั่วไปจะสกปรกไม่น่าเรียนและมีเสียงดังรบกวนจากบรรยากาศรอบข้าง

2.3.4 ด้านความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน จะได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และจากโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งอื่น ๆ

3. สภาพปัญหา

1. ผู้บริหาร พบว่ามีปัญหาด้านการบริหารในเรื่องงบประมาณมีน้อย มากที่สุด
 2. ครู พบว่ามีปัญหาด้านการบริหารในเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอ มากที่สุด
- รองลงมา คือ ด้านหลักสูตรในเรื่องหลักสูตร เน้นความรู้มากกว่าการปฏิบัติ และเนื้อหาวิชาซ้ำซ้อนและไม่สัมพันธ์กัน
3. นักเรียน พบว่ามีปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องไม่มีเงินในการจัดกิจกรรม มากที่สุด รองลงมา คือ ปัญหาด้านการเรียนในเรื่องเนื้อหาวิชาภาคบังคับคล้ายคลึงกับที่โรงเรียนทำให้น่าเบื่อหน่าย

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ กรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา หลักสูตร การเรียนการสอน กิจกรรม การวัดและประเมินผล การนิเทศการศึกษา สภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำให้ทราบข้อเท็จจริงซึ่งควรนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัย เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 สถานภาพของผู้บริหารโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ พบว่าทั้งหมดเป็นบรรพชิต ครูส่วนใหญ่เป็นบรรพชิต มีครูฆราวาสเพียงร้อยละ 8.97 เท่านั้น ซึ่งครูฆราวาสนี้จะทำหน้าที่สอนวิชาเลือกต่าง ๆ จึงนับได้ว่าในด้านบุคลากรนี้เป็นไปตามรูปแบบส่วนใหญ่ของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ ที่สังกัดกรมการศาสนา ซึ่งได้กำหนดให้โรงเรียนตั้งอยู่ในวัดและดำเนินงานโดยพระสงฆ์ (กรมการศาสนา 2524: 88) ทั้งนี้เนื่องจากทางราชการมีนโยบายจะส่งเสริมการศึกษาด้านศิลปกรรมจรรยา ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณี โดยใช้พระสงฆ์และวัดเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ให้การศึกษาทางด้านศิลปกรรมจรรยาและศาสนาแก่เด็กนั้นจะทำให้นักเรียนได้ทั้งความรู้และแบบอย่างความประพฤติอันดีงามของพระสงฆ์ ขณะเดียวกัน เป็นการฟื้นฟูบทบาททางการศึกษาของพระสงฆ์และวัดให้กลับคืนมาซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่สังคมในการแก้ไขปัญหาทางด้านศิลปกรรมของเด็กและเยาวชนได้ส่วนหนึ่ง

ครูส่วนใหญ่ ร้อยละ 71.62 มีอายุระหว่าง 20-30 ปี ผู้วิจัยมีความเห็นว่า วิทยนี้เป็นวัยที่เหมาะสมแก่การทำงาน โดยเฉพาะครูที่เป็นพระภิกษุสงฆ์นั้นการทำงานด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องอาศัย ความศรัทธา ความเสียสละ และมีความพร้อมทั้งร่างกายและกำลังสติปัญญาซึ่งตรงกับความเห็นของ สวนา พรพัฒน์กุล (2524: 4-2) ที่มีความเห็นว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่ำกว่า 30-39 ปี นั้นอยู่ในวัยฉกรรจ์ เป็นวัยที่เหมาะสมแก่การทำงานอย่างจริงจัง และจากการศึกษาพบว่า โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่จะดำเนินงานโดยพระภิกษุสงฆ์ที่อยู่ในวัยกำลังศึกษาเล่าเรียน มีทั้งระดับโรงเรียนพระปริยัติธรรมและมหาวิทยาลัยสงฆ์

ด้านวุฒิการศึกษานั้น ครูในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีวุฒิการศึกษาทางครูในทุกระดับ กล่าวคือ จำนวนร้อยละ 54.73 มีวุฒิทางครูถึงระดับปริญญาตรี รองลงมา ร้อยละ 30.41 วุฒิพิเศษมัธยม ร้อยละ 7.43 มีวุฒิประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง และมีวุฒิทางครูสูงกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 1.35 ในส่วนของครูที่เป็นพระสงฆ์นั้นมีทั้งพระภิกษุที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์และกำลังศึกษาอยู่ ซึ่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งมีหลักสูตรสาขาครูศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกอบรมพระภิกษุให้รู้วิธีสอนและมีความสามารถในการถ่ายทอดวิชาการและอบรมสั่งสอนธรรมให้แก่ประชาชน (สายทิพย์ จิตตมาศ 2527: 106) ส่วนวุฒิทางธรรมนั้นปรากฏว่าครูร้อยละ 12.84 มีความรู้ทางธรรมถึงระดับนักธรรมเอก ซึ่งแสง จันทรงาม (2512: 14) กล่าวว่า "พระภิกษุสามเณรส่วนมากที่เรียนจบนักธรรมชั้นโท หรือชั้นเอกแล้ว นับว่ามีความรู้ทางธรรมเพียงพอที่จะสอนประชาชนได้ . . ."

การปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน ครูส่วนใหญ่มีชั่วโมงการทำงานสัปดาห์ละ 1-3 ชั่วโมง ซึ่งเป็นไปตามการกำหนดเวลาเรียนวิชาภาคบังคับตามหลักสูตรที่ทุกโรงเรียนต้องสอน วิชาบังคับให้ครบทั้งสามวิชา วิชาละประมาณ 50 นาที (กรมการศาสนา 2524: 13) ส่วนวิชาเลือกนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียนและความสนใจของผู้เรียน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าจำนวนชั่วโมงในการปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนของครูมีน้อยมาก ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เปิดให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนเฉพาะในวันอาทิตย์เท่านั้น และบางโรงเรียนก็ได้เปิดสอนตลอดทั้งวัน

1.2 จากผลการวิจัยเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของนักเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในกรุงเทพมหานคร พบว่าร้อยละ 51.94 เป็นเพศชาย และร้อยละ 48.06 เป็นเพศหญิง จะเห็นว่ามีย่านนักเรียนชายและหญิง ให้ความสนใจต่อการเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในอัตราที่ใกล้เคียงกัน

ส่วนระยะเวลาศึกษาอยู่ในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น นักเรียนจำนวนร้อยละ 50.39 มีระยะเวลาการศึกษา 1-2 ปี ส่วนนักเรียนที่มีระยะเวลาศึกษา 5-6 ปี มีจำนวนร้อยละ 2.32 นับว่ามีน้อย ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้บังคับหรือกำหนดว่า นักเรียนจะต้องมีพื้นฐานตามหลักสูตรของโรงเรียน ซึ่งมีอยู่ 4 ระดับ คือ ระดับชั้นเตรียม ชั้นต้น ชั้นกลาง และชั้นสูง ดังนั้นการรับสมัครนักเรียน เข้าศึกษาตามระดับความรู้ ในโรงเรียนประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา ทำให้นักเรียนมีความสะดวกในการ เข้าเรียน โดยไม่ต้อง เริ่มตั้งแต่ระดับเตรียม แต่การเล่าเรียนนั้นต้องอาศัย เวลา ความสนใจ และความศรัทธา เป็นสำคัญจึงมีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่สมัคร เข้าเรียนในตอนต้นปี แต่เมื่อปลายปีจะขาดเรียนหรือขาดสอบไปและ เมื่อ เปิดภาคการศึกษาใหม่บางคนก็สมัคร เข้าเรียนอีก

สำหรับ เหตุผลที่นักเรียน เข้าศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้นพบว่า เหตุผลอันดับแรกที่นักเรียนจำนวนร้อยละ 38.76 เข้าศึกษา เพราะต้องการความรู้ เพื่อเติมในวิชาต่าง ๆ มีเพียงร้อยละ 21.71 เท่านั้นที่เข้าศึกษา เพราะสนใจศึกษาพระพุทธรศาสนา ซึ่งผลการวิจัยของ เจียรนัย พงษ์ศิวาภัย (2528: บทคัดย่อ) พบว่าเหตุผลที่นักเรียน เข้ามา เรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพราะสนใจทางพระพุทธรศาสนาและสนใจที่จะ เรียนวิชาธรรมะ ภาควิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นวิชาเลือกที่เสริมทักษะทางภาษาอังกฤษ สำหรับวิชาเลือกที่โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์จัดให้นักเรียนนั้นส่วนใหญ่เป็นวิชาภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ วาดศิลป์ นาฏศิลป์ ฯลฯ การเปิดสอนวิชาเลือกเหล่านี้เพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน แต่นักเรียนทุกคนต้องเรียน วิชาบังคับ คือ วิชาพระพุทธรศาสนา ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า นักเรียนที่เข้าศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ด้วยเหตุผลใดก็ตาม สิ่งนี้นักเรียนจะได้รับก็มีประโยชน์ต่อตนเอง ทั้งสิ้น ทั้งทางด้านความรู้ การประพฤติปฏิบัติแบบอย่างอันดีงาม และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในวันหยุด จากการที่โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เปิดสอนวิชา เสริมหรือวิชาพิเศษ

ให้แก่แก่นักเรียนนั้นก็ไม่ได้ทำให้วัตถุประสงค์ในการปลูกฝังศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนเปลี่ยนแปลงไป แต่การเปิดวิชาเสริมกลับจะเป็นการดี เพราะผู้เรียนได้ทั้งความรู้ทางวิชาการ และความรู้ทางศาสนาและศีลธรรมควบคู่กันไป

ส่วนเหตุผลที่นักเรียนเลือกเข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตยแต่ละแห่งนั้น เพราะอยู่ใกล้บ้าน ร้อยละ 47.29 ส่วนเหตุผลที่เลือกเพราะความมีชื่อเสียงของโรงเรียน มีจำนวนน้อยกว่า ร้อยละ 18.60 เท่านั้น แสดงให้เห็นว่าความมีชื่อเสียงของโรงเรียนไม่เป็นเรื่องสำคัญ ในการตัดสินใจ เข้าเรียนของนักเรียนส่วนใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตยมีรูปแบบและลักษณะการเรียนการสอนใกล้เคียงกัน โดยใช้หลักสูตรการวัดประเมินผล การเปิดเปิดโรงเรียน การรับสมัคร ฯลฯ ตามระเบียบของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานการศึกษาในโรงเรียนประเภทนี้จึงไม่แตกต่างกันมากนัก และการเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตย มิได้มุ่งเพื่อนำความรู้ไปแข่งขัน หากแต่ต้องการให้ผู้เรียนฝึกฝนตนเป็นคนดี ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ดังนั้นการเลือกเข้าศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตยแต่ละแห่ง จึงขึ้นอยู่กับความสะดวกและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

2. จากผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตย จะนำผลการวิจัยมาอภิปรายตามลำดับดังนี้

ก. ด้านการบริหารและการดำเนินงาน พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีระบบการบริหารงาน ที่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ โรงเรียนมีการกำหนดขั้นตอนการวางแผนการดำเนินงานไว้ชัดเจน และเป็นที่เข้าใจของผู้ร่วมงาน ซึ่งครูส่วนใหญ่มีความเข้าใจดีเกี่ยวกับระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียน และโรงเรียนส่วนใหญ่ได้มีการจัดประชุมชี้แจง เพื่อให้บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียนมีความเข้าใจตรงกันประมาณปีละ 1-2 ครั้ง ในด้านความร่วมมือของฝ่ายต่าง ๆ นั้น พบว่า บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียนได้ให้ความร่วมมือดีในการทำงานของโรงเรียน ซึ่งการบริหารการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท ให้บรรลุผลตามเป้าหมายนั้น ไม่เพียงแต่ต้องการเงิน คน วัสดุ อุปกรณ์เท่านั้น แต่ต้องอาศัยความร่วมมือทำงานของผู้เกี่ยวข้องของทุกฝ่าย (อมรชัย ดันติเมธ 2524: 14) ความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษาจึงจะเกิดขึ้นได้

ส่วนด้านการอบรมบุคลากรนั้นพบว่า โรงเรียนได้จัดให้มีการแนะนำ อบรมวิธีการสอนแก่ครู ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุ ทั้งนี้ในการสอนวิชาศาสนานั้น แม้ว่าผู้สอนจะมีความรู้ทางธรรมดีก็ตาม แต่ถ้าหากผู้สอนขาดเทคนิคการสอนแล้วจะทำให้ผู้เรียน เกิดความเบื่อหน่าย เพราะวิชาศาสนาส่วนใหญ่ มีลักษณะ เป็นนามธรรม

ด้านเงินทุนในการดำเนินงานนั้น โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้รับ เงินทุนจาก 2 แหล่งใหญ่ คือ จากการอุดหนุนของกรมการศาสนา และจากการบริจาคของผู้ปกครอง และมูลนิธิของเอกชน ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้นไม่มีรายได้จากการสอนนักเรียน แต่เป็นการศึกษาสงเคราะห์ที่วัดจัดให้เด็กและเยาวชนโดยไม่คิดมูลค่าใด ๆ โรงเรียนจึงต้องอาศัยเงินทุนจากทั้งสองแหล่ง ดังกล่าว แต่เงินอุดหนุนที่ทางราชการ คือ กรมการศาสนาให้แก่ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น แต่ละโรงเรียนได้รับประมาณ 3,000-4,000 บาท ต่อปี (ศูนย์กลางผูกสัมพันธ์โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 2528: 49) วัดใดมีเศรษฐกิจดี เจ้าอาวาสหรือผู้บริหาร เห็นความสำคัญของการศึกษา ปัญหาด้านนี้ไม่มี แต่จากการศึกษาพบว่า เกือบทุกโรงเรียนจะมีปัญหาด้านเงินทุนในการดำเนินงานหลายโรงเรียน ไม่สามารถดำเนินงานให้เป็นไปตามโครงการที่วางไว้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนนั้นขึ้นอยู่กับความร่วมมือของทางราชการและประชาชนทั่วไปเป็นสำคัญ จึง เป็นหน้าที่ของกรมการศาสนาที่จะต้องส่งเสริมและเผยแพร่กิจการด้านนี้ไปสู่ประชาชนให้มากขึ้น เพราะเท่าที่ปฏิบัติอยู่ กิจการด้านนี้ดำเนินการ และรู้จักอยู่ในวงแคบระหว่างกรมการศาสนา วัดและผู้เรียนเท่านั้น

ส่วนการใช้จ่ายเงินของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนใช้จ่ายเงินไปเรื่องค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด รองลงมา คือ ค่าอุปกรณ์การสอน และค่าสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากยังไม่มีแบบเรียนสำหรับนักเรียน มีแต่หลักสูตรสำหรับครู ดังนั้นจึงปรากฏว่าหลายโรงเรียนต้องแจกเอกสารคำสอนและแบบฝึกหัดให้แก่ นักเรียนทุกคน

ข. ด้านหลักสูตร พบว่าหลักสูตรที่ใช้เน้นทางด้านพระพุทธศาสนา ซึ่งตรงตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อเผยแผ่ศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมแก่เยาวชน และให้เยาวชน เข้าใจลักษณะของพุทธศาสนา (กรมการศาสนา:ม.ป.ป.) สำหรับเอกสารหลักสูตรที่โรงเรียนจัดให้ได้แก่คู่มือประกอบการสอน คู่มือประกอบการสอนนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญมาก ซึ่งจากการวิจัยเกี่ยวกับการใช้เอกสารหลักสูตร และ

เอกสารประกอบหลักสูตรของครู พบว่า ครู ใช้คู่มือประกอบการสอนมาก และมีความต้องการให้จัดคู่มือประกอบการสอนไว้ให้เพียงพอ (ภาวิตา. หาญวัฒนกุล 2530 : 124)

สำหรับการเตรียมครูให้เข้าใจหลักสูตร ใช้วิธีส่งเข้ารับการศึกษาอบรมในศูนย์ส่งเสริมของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ ซึ่งครูและนักเรียนยากที่จะทำความเข้าใจและมองเห็นภาพจนหลักสูตรได้โดยเฉพาะหลักสูตรพุทธศาสนา อาจสอดคล้องกับคำกล่าวของ คอล (1971 : 294) ได้กล่าวไว้ว่าการสื่อสารเกี่ยวกับหลักสูตรหรือการถ่ายทอดข้อเท็จจริง ความคิด คำนิยม ความรู้สึก เจตคติจากบุคคลหนึ่ง หรือคนกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง มีความสลับซับซ้อนมาก ถ้าปราศจากครูที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดและผ่านการฝึกอบรม โดยเฉพาะ

ค. ด้านการเรียนการสอน

ครูและผู้บริหารมีความเห็นสอดคล้องว่า จำนวนครูโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์มีจำนวนเพียงพอต่อการปฏิบัติการสอน ผู้บริหารจะสนับสนุนโดยการจัดสรรงบประมาณเพื่อการซื้อหรือผลิตสื่อการศึกษา โดยสื่อที่นำมาใช้บ่อยที่สุด คือ นิทาน ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเนื่องจากหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา และประวัติพุทธศาสนาจะมีนิทานประกอบอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งตรงกับทัศนะของพระมหาสมัย ไชยสิงห์ (2531 : 106) ซึ่งกล่าวไว้ว่า "การสอนนุตรธิดานั้น เด็ก ๆ มักฟังส่วนไม่เข้าใจนัก เพราะเป็นหลักสูตรชั้นสูง วิธีที่จะให้เด็กเข้าใจก็คือ ให้อ่านนิทานชาดกขึ้นมา" นอกจากนี้ในด้านวิธีการสอน ครูส่วนใหญ่จะใช้วิธีการบรรยาย ซึ่งสะดวกและเป็นที่ยอมรับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาวดี โรจนธรรมกุล(2528 : 102) ซึ่งพบว่า เป็นกิจกรรมการสอนที่ถูกปฏิบัติมากเป็นอันดับ 1 และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรเลขา ตูลารักษ์ (2517 : 117-132) และสุดา ชินะอนิช (2529 : 109-111) ที่พบว่า ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายและอภิปราย ในการสอนศีลธรรมและพุทธศาสนา

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ในส่วนของนักเรียน พบว่า นักเรียนชอบวิธีการเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ ซึ่งตรงกับผลการวิจัย ของ สุภาวดี โรจนธรรมกุล (2528 : 103) ที่ว่า นักเรียนชอบการแสดงบทบาทสมมติอยู่ในระดับมากที่สุด ฉะนั้น ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรมีลักษณะหลากหลาย ดังนั้น ครูไม่ควรใช้การสอนแบบบรรยายเพียงวิธีเดียว ควรนำวิธีการสอนแบบอื่น ๆ มาใช้บ้าง เช่น การสอนแบบสืบสวนสอบสวน การสอนแบบแก้ปัญหา การสอนแบบกิจกรรม บทบาทสมมติ

สถานการณ์จำลอง และควรนำเอาเหตุการณ์ข้างต้นมาใช้ในบทเรียน และจัดกิจกรรมการเรียน การสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนด้วย

ง. ด้านกิจกรรม ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นตรงกัน กล่าวคือ โรงเรียน พุทธศาสนาวินวาทิตยมีการจัดประชุมระหว่างครูและผู้บริหารวางแผนล่วงหน้าตลอดปี โดยมีครู ฝ่ายกิจกรรมนักเรียนเป็นผู้กำหนดจุดมุ่งหมาย และผู้บริหารช่วยเหลือในด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ในด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน มีความเห็นสอดคล้อง ว่าให้นักเรียนเข้าร่วมด้วยความสนใจและสมัครใจ เพราะการเปิดโอกาสให้ทำกิจกรรมด้วยความ สนใจและสมัครใจจะทำให้นักเรียนร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มากกว่าการบังคับ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ (พระมหาสมัย ไชยสิงห์ 2531:41) กล่าวว่า การที่โรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตยส่วนใหญ่ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมด้วยความ สมัครใจ อันเป็นการส่งเสริม และพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยตรงแล้ว ยังเป็นการช่วยทำนุบำรุง ส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมของชาติได้อีกทางหนึ่ง เพราะจากการศึกษาพบว่า กิจกรรมที่ทาง โรงเรียนจัดนั้นได้แก่กิจกรรม เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีไทยเป็นส่วนใหญ่

จากผลการวิจัยนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า กิจกรรมที่ได้รับความร่วมมือมากใน การจัดกิจกรรมของโรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตย คือ งานมอบประกาศนียบัตร และปิดภาค การศึกษา ซึ่งกิจกรรมนี้ถือเป็นงานประเพณี และงานสำคัญของโรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตย ทุกแห่ง เพื่อเป็นการส่งเสริมและเผยแพร่กิจการของโรงเรียน กิจกรรมที่โรงเรียนส่วนใหญ่ จัดในงานมอบประกาศนียบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับของแต่ละปีนั้น ได้แก่การมอบทุน การศึกษา การถวายภัตตาหารเพลแก่พระภิกษุสงฆ์ และการจัดเลี้ยงอาหารแก่ผู้มาร่วมงาน การแสดงบนเวที ฯลฯ ผู้วิจัยมีความเห็นว่ากิจกรรมเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญและถูกต้อง เพราะ เป็น การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนพุทธศาสนาวินวาทิตยกับชุมชนผู้ปกครองและนักเรียน การจัดกิจกรรมทุกครั้งจะมีการวัดและประเมินผล เพื่อนำไปปรับปรุงในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

จ. การวัดและประเมินผล พบว่าในการประเมินผลจะมีการแจ้งจุดมุ่งหมาย ให้นักเรียนทราบ เครื่องมือที่ใช้วัดครูจะสร้างขึ้นเองโดยเน้นการวัด ความรู้ ความจำ ความ เข้าใจ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละด้านใกล้เคียงกัน ในการวัดและประเมินผลครูควรใช้ องค์กรประกอบในการวัดหลายด้าน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การสอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งอดิศักดิ์

ทองบุญ (2522: 60) ได้ให้แนวคิดในการสอนจริยศึกษาไว้ว่า ควรสอนให้บรรลุเป้าหมาย 3 ประการคือ

- 1) ให้ได้ปัญญาหรือความรู้ คือ รู้เรื่องศีลธรรม และวัฒนธรรมอันเป็นเนื้อหาวิชา
- 2) ให้ได้เจตคติที่ต่อศีลธรรมและวัฒนธรรมที่เรียนคือ ให้เกิดความเชื่อและเลื่อมใสจนอยากนำไปปฏิบัติ
- 3) ให้ได้ทักษะ คือ สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และได้รับผลดีตามที่เรียนมา

ดังนั้น ในการวัดและประเมินผลทั้งหมดของการเรียนการสอนได้อย่างสมบูรณ์ แนวการปฏิบัติ เช่นนี้ จึงควรนำไปปฏิบัติต่อไป สำหรับวิธีประเมินใช้การสอบข้อเขียน การสอบปฏิบัติและการตรวจผลงานของนักเรียน นับว่าเป็นการวัดผลที่ถูกต้อง เหมาะสม เนื่องจากการเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้นนักเรียนจะต้องสอบวิชาบังคับให้ได้อย่างน้อย ร้อยละ 50 ขึ้นไป วิชาบังคับที่สอบได้แก่ ประวัติพุทธศาสนา วิชาธรรม และศาสนพิธี ซึ่งวิชาดังกล่าวมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และการสอบผ่านใช้แบบทดสอบ ให้สอบจนกว่าจะสอบผ่าน

จ. การนิเทศการศึกษา พบว่าผู้นิเทศและติดตามผลคือ ผู้อำนวยการและครูในโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าผู้เหมาะสมในการนิเทศและติดตามผลได้ดีและใกล้ชิดคือ ผู้อำนวยการและครูในโรงเรียนเช่นกัน เนื่องจาก ผู้อำนวยการมีหน้าที่ในการช่วยเหลือ ดูแล และตรวจตราการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนอยู่แล้ว และหน้าที่เหล่านี้สอดคล้องกับความหมายของการนิเทศการศึกษา ของ สาโรช บัวศรี (อ้างถึงใน รุจิระ สุภรณ์ไพบูลย์ 2528 : 3) ว่าการนิเทศการศึกษาคือ การช่วยเหลือ ดูแล และตรวจตรา แนะนำ สนับสนุน ส่งเสริมและเกื้อกูลเพื่อให้งานวิชาการและธุรการในโรงเรียนยังเกิดผลดี นอกจากผู้อำนวยการแล้วครูในโรงเรียนด้วยกันก็ เหมาะที่จะทำหน้าที่นี้เองได้ เพราะเป็นผู้ใกล้ชิดและรู้เรื่องราวต่าง ๆ ภายในโรงเรียนที่สอนดี วิธีที่ใช้ในการนิเทศ คือการประชุมสัมมนาแนะนำ เยี่ยมเยียนตามชั้นเรียน ซึ่งวิธีนี้เทศเหล่านี้เป็นวิธีใช้มานานแล้ว และก็ยังคงใช้อยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รุจิระ สุภรณ์ไพบูลย์ ได้ให้แนวคิดในกิจกรรมการนิเทศไว้ว่า

การสังเกตการสอนหรือเยี่ยมชั้นเรียน จะได้เห็นการสอนของครู และการทำงานของนักเรียนจริง ๆ ก่อนที่ผู้นิเทศจะเข้าสังเกตการสอน จะต้องสร้างมนุษยสัมพันธ์กับครูและมั่นใจว่า ครูมีทัศนคติที่ดีต่อการสังเกตการสอน ในชั้นเรียนก่อนให้ครูมีความรู้สึกว่ายูนิเทศ เป็นที่ปรึกษาปัญหา และพร้อมที่จะช่วยแก้ไขปัญหาความยุ่งยากได้

เป็นที่น่าสังเกตว่า ระยะเวลาของการนิเทศตามความเห็นของผู้บริหารพบว่า จะนิเทศประมาณภาคการศึกษาละ 2 ครั้ง ส่วนครูมีความเห็นว่า มีการนิเทศมีละ 2 ครั้ง ซึ่งผู้บริหารอาจให้หลายรูปแบบทั้งการนิเทศทางตรง และการนิเทศทางอ้อม สำหรับการเพิ่มทักษะความรู้แก่ครู. พบว่า ใช้วิธีการส่งไปอบรมหรือศึกษาดูงาน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการเหมาะสม เพราะการฝึกอบรม เป็นวิธีการที่ช่วยเพิ่มพูนและสร้างเสริมประสบการณ์ความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติให้ดียิ่งขึ้น

ข. ด้านสภาพแวดล้อมทั่วไป ผู้บริหาร ครู มีความเห็นสอดคล้อง กล่าวคือ อาคารสถานที่ของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความเพียงพอและใช้อาคารเรียนของวัด และจัดสภาพการเรียนเป็นห้องเรียนธรรมดา สำหรับนักเรียนมีความเห็น สอดคล้องเช่นกันว่า อาคารสถานที่มีความเพียงพอ แต่ไม่เหมาะสมต่อการเรียน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนพุทธศาสนาควรจัดสอนในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยเฉพาะจึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเลื่อมใส ศรัทธา และนับถือ ควรจัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของวิชา เนื้อหา และจัดบรรยากาศให้เหมาะกับการเรียน

ข. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้บริหารและครู มีความเห็นตรงกัน กล่าวคือ ในด้านการประชาสัมพันธ์นิยมใช้วารสารหรือสิ่งพิมพ์ของโรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครองให้ความช่วยเหลือและร่วมมือบ้าง โดยให้ความช่วยเหลือในรูปแบบของเงิน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ที่ได้รับความช่วยเหลือในรูปแบบของเงิน เนื่องจากพุทธศาสนิกชน อุบาสก อุบาสิกา ไปทำบุญในวัดนั้น และเงินเป็นสิ่งที่ช่วยเหลือได้ง่ายและสะดวก ส่วนความช่วยเหลือจากผู้ปกครองที่ให้ความร่วมมือบ้าง ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเพราะผู้ปกครองยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ นายอดุลย์ รัตตานนท์ อธิการบดี กรรมการศาสนา (2523 : 28) ได้ให้ความเห็นว่า "งานขั้นต้นของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นั้นคือ การปรับปรุงคุณภาพให้เป็นที่ศรัทธาของพ่อแม่ เด็กที่มาศึกษาอบรม หรือต้องประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในท้องถิ่น เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโรงเรียน ถ้าประชาชนศรัทธาการดำเนินการ

ก็ไปรอดแน่” และอีกสาเหตุ เพราะโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยยังไม่ได้รับผลงานปรากฏต่อสังคมมากนัก

สำหรับการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรม และให้ความร่วมมือช่วยเหลือเป็นอย่างดีคืองานมอบประกาศนียบัตร และปิดภาคการศึกษา จากการศึกษาพบว่างานมอบประกาศนียบัตรนี้เป็นประเพณีและงานสำคัญของโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัย ซึ่งในการจัดกิจกรรมของวันนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครอง และนักเรียน ซึ่งนักเรียนที่ได้รับประกาศนียบัตรจะเห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

1.1 ควรจัดการอบรม สัมมนา ผู้บริหาร และครู อย่างน้อยภาคเรียนละหนึ่งครั้ง ในเรื่องเกี่ยวกับ หลักสูตร วิธีสอน เนื้อหาวิชา การวัดและประเมินผลการเรียน การสอน ด้วยการใช้เรื่องแนวทางการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับหลักการและจุดประสงค์ของหลักสูตร ในลักษณะของการปฏิบัติจริง

1.2 ควรจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรวิชาภาคบังคับ เพิ่มเติม และจัดส่งให้ทางโรงเรียนอย่างเพียงพอ

1.3 การดำเนินงานของโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัย ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือจากคณะสงฆ์ระดับสูง กรมการศาสนา จึงควรหาทางขอความร่วมมือให้พระสงฆ์ผู้ใหญ่ สนับสนุนกิจการด้านนี้ให้มากขึ้น

1.4 ในด้านงบประมาณ กรมการศาสนาควรจัดสรรเงินด้านนี้ให้มากขึ้น เพราะเท่าที่เป็นอยู่ เงินที่แต่ละโรงเรียนได้รับนั้นน้อยมาก เมื่อเทียบกับรายจ่ายที่ทางโรงเรียนจะต้องใช้ในแต่ละปี

1.5 ในด้านการจัดชั้นเรียน กรมการศาสนาควรจะมีการทดสอบและวัดผลความรู้ของนักเรียนในด้านวิชาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ก่อน เนื่องจากมีนักเรียนบางส่วนมีความรู้ความสามารถทางด้านศาสนาอยู่ในเกณฑ์ดีมากสามารถสอบได้วุฒิทางธรรมถึงขั้นธรรมตรี โท หรือ เอก ดังนั้นการจัดให้นักเรียน เข้าเรียนตาม เกณฑ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้จะทำให้เกิดความแตกต่างทางสติปัญญา

และความสามารถ อันเป็นผลกระทบต่อการสอนของครูที่นักเรียนในห้องมีความสามารถต่างกัน และทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนต้องเรียนซ้ำในสิ่งที่ตนรู้ดีและเข้าใจชัดเจนอยู่แล้ว ไม่เป็นภาระที่พัฒนาการเรียนรู้เท่าที่ควร

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

2.1 โรงเรียนควรประสานงานร่วมกับ กรมการศาสนา เพื่อประชุมปฏิบัติการ ให้ความรู้เทคนิคและทักษะในการนิเทศ แก่ผู้นิเทศในโรงเรียน

2.2 โรงเรียนจะต้องจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมที่สามารถดึงดูดความสนใจของเด็กวัยต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้เนื่องจากมีกิจกรรมหลายอย่างในสังคมที่ทำให้เด็กสนใจ และสนุกกว่าการเข้าวัด ดังนั้น ผู้บริหารและผู้สอนจะต้องเข้าใจ มีความรู้ทางจิตวิทยา และทันต่อเหตุการณ์ สามารถทำให้ผู้เรียนสนใจ มีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่างที่โรงเรียนจัดขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับครู

3.1 การจัดทำแผนการสอนของครูควรประกอบด้วยการศึกษา หลักสูตรแม่บท เป็นสำคัญ และองค์ประกอบอื่น คือ คู่มือประกอบการสอน หนังสืออ่านประกอบ อุปกรณ์การสอน เป็นต้น

3.2 ครูควรใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี เช่น การสอนแบบบทบาทสมมติ การสอนแบบสืบสวนสอบสวน สถานการณ์จำลอง การสอนแบบแก้ปัญหา และควรนำเอาเหตุการณ์ปัจจุบัน มาใช้ประกอบการสอนในบทเรียนด้วย

3.3 นักเรียนส่วนใหญ่ที่เข้ามาศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เนื่องจากต้องการศึกษาวิชาสามัญต่าง ๆ เพิ่มเติม ครูในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรจะโน้มน้าวให้นักเรียน เห็นประโยชน์และความสำคัญของวิชาพระพุทธศาสนาโดยอาศัย เทคนิค การสอนหลาย ๆ แบบตลอดจนแรงจูงใจในรูปแบบต่าง ๆ กัน เพื่อให้นักเรียนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในวิชาพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ในแต่ละภาค เพื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยฉบับนี้
2. ควรศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น ผู้ปกครอง ครูในโรงเรียนประถมศึกษา หรือบุคคลกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เกี่ยวกับทัศนคติและความสนใจที่มีต่อการศึกษาด้านนี้
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานของโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ที่สังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ กับโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ที่จัดโดยหน่วยงานอื่น เช่น ยูวพุทธิกสมาคม พุทธสมาคม ฯลฯ

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย